

פנינים יקרים אמרות טהורות והדרכות ישרות שנשמעו מפי מזן רבינו ראש הישיבה שליט"א

פרשת ויגש
תשפ"ג

בשיאית מזן רבינו ראש הישיבה שליט"א

בכל מצב שנמצא - הקב"ה דורש שיתקרב אליו

ויגש אליו יהודה (מד יח). איתא במדרש (בר"ר פצ"ג ו) 'ויגש אליו יהודה וכו', רבנן אמרי הגשה לתפילה, (כמו שנאמר) ויגש אליהו הנביא ויאמר ד' אלוקי וגו' (מלכים א, יח לו), ע"כ. והובא ענין זה באריכות בספרי חסידות לבאר מה שיש ללמוד מיהודה איך יש להתכונן לגשת ולהתקרב לתפילה.

כאשר נמצא בעת צרה - הקב"ה רוצה שיעשה חשבון הנפש

ונראה לרמוז בזה שיש ללמוד מיהודה עוד בעבודת ד' - והוא האיך יתנהג האדם בעת צרה, בהקדם מה שיש להקשות מדוע האריך יהודה בטענתו ליוסף את כל השתלשלות הדברים מאת שפגשו אותו פעם ראשונה, עד שירדו אליו עם בנימין, ומה תועלת יש במה שיוסף יידע כל זאת. ונראה כי כיון שיהודה ראה שבא לו עת צרה - מוטל עליו לחשב חשבוננו של עולם, וכמו שאמרו בגמרא (ברכות דף ה.) אמר רבא ואיתימא רב חסדא אמר רואה אדם שיסורין באין עליו יפשפש במעשיו וכו', פשפש ולא מצא יתלה בבטול תורה וכו', ואם תלה ולא מצא בידוע שיסורין של אהבה הם, ע"כ. לכן חישוב כאן יהודה את כל המאורעות שהיה עמו כמה וכמה חודשים - לראות אם לא פגם במעשיו, והתחיל למנות כל מה שאמר להם יוסף ומה שענו לו, מה שהתחייב לאביו להשיב את בנימין, ומה שעשו אחר כך, ואכן כיון שפשפש ולא מצא שלא נפל פגם בכל מעשיו, בידוע שיסורין של אהבה הם ומיד נתגלה אהבתו של הקב"ה שאמר להם יוסף אני יוסף, וזה בא להורות לכל אחד שכאשר נמצאים בעת צרה יעשה לעצמו חשבון הנפש מה עליו לתקן, וכיון שיהיה מתוקן במעשיו, לא היא הצרה.

וידוע על צדיקים שהיו יכולים לעשות חשבון הנפש, על כל רגע ורגע ממה שעברו עליהם במשך ימי חייהם, ומו שמסופר על החפץ חיים שפעם אחת בערב יום הכיפורים ישב יחידי בבית המדרש, ושמעו אותו מוסר

לפניו יתברך דין וחשבון על כל מעשיו במשך השנה שעברה, ובעת אשר חישוב מצא שחסרו לו עשר דקות לחשבון הכללי, והיה גועה בכפי ואומר "ישראל מאיר מה יהא עליך על מה ביזבזת אותך עשר דקות שביום פלוני".

תחילת ברייתו של האדם - הוא במצב שיכול לחיות עם חשבון

וזה ריש דרכו של כל אחד, לעשות חשבון הנפש אם יכול כלל לעשות חשבון הנפש, האם חי בעולם עם חשבון מה מעשיו ומה הוא עושה בכל רגע, האם יכול לעשות מעשה יהודה שחישוב את כל אותן חודשים שהלכו מבית יעקב למצריים, ומה היה בעת שחזרו לארץ כנען ונתעכבו שם, ולחשב מה שדיברו עם אביו ומה שענה להם, מה נתחייב לאביו, ומה היו מעשיו של בנימין. האם הוא עומד במצב שידוע מה עשה כל השנה כהחפץ חיים. ועל כגון דא אמר שלמה המלך (קהלת ז כט) 'האלוקים עשה את האדם ישר, והם בקשו חשבונות רבים', ואפשר כי נתכוון לזה, כי האלוקים עשה וברא את האדם, ישר שיחיה עם חשבון אחד וכוונה ומטרה אחת לעבוד את בוראו, אך במעשיו הרעים הגיע למצב והם בקשו חשבונות רבים, שאין לו את החשבון מה חובתו בעולמו, אלא חשבונו בכל מה שהוא עושה, מה יאמרו הבריות איך ארוויח בזה, והו חשבונות עם אנשים רבים ועם צרכי חיי הגשמיים, ובכך ששינה מהתכלית שעליו ייעד אותו הקב"ה נעשה עליו הקושי בעבודת ד' יתברך, וכן מתקשה בזה בצרכיו הגשמיים שאינו יכול לחשב חשבונו של עולם בעת צרתו, על כן מחובת

האדם לראות אם עדיין הוא במצב שעשה אותו האלוקים, או ששינה ממצבו שנברא.

ומענין זה שמתקשה לאדם על ידי מה שמשנה ממה שברא הקב"ה את עולמו - שמעתי מאאזמו"ר זיע"א על מה שאמרו במדרש (בר"ר פס"ח ד) שהקדוש ברוך הוא יושב ומזווג זיווגים, ומצד שני מצינו שאמרו בגמרא (סוטה דף ב.) שקשה זיווגו של אדם כקריעת ים סוף, ויפלא כיון שהקב"ה יושב ומזווג - כלום יש דבר קשה אצל המלך, ובפרט קשה כי לשון 'יושב' משמעו בנחת, והיינו שהקב"ה יושב בנחת ואינו קשה כלל לזווגם, ותיירץ אאזמו"ר זיע"א דתלוי אם האדם נותן להקב"ה לנהלו והקב"ה יושב ומזווג - אזי הוא בא בנחת, אבל אם אינו סומך על הקב"ה אלא נהיה זיווגו של אדם (- כלשון הגמרא שם מזווגין לו לאדם) אזי על ידי החשבונות של האדם בזה עושה זאת קשה כקריעת ים סוף.

מה שיש ללמוד מיוסף הצדיק - האיך התנהג בעת צרתו ומחל לאחיו

והנה בהמשך הפרשה כאשר נתגלה יוסף אמר להם ועתה אל תעצבו ואל יחר בעיניכם כי מכתם אותי הנה, כי למחיה שלחני אלוקים לפניכם (מה ה), ואיתא מהבן איש חי (בספרו הדרשות בפרשת) דתיבת למחיה הוא אותיות מחילה, ורימו בזה יוסף כי על ידי מה שמחל להם והיה מחילה, זכה שיהיה למחיה, וראיתי מובא בספרים כי תיבה זו לא נזכר בתורה כי אם כאן, ויש לדרוש וללמוד מענין מחילת יוסף לאחיו, שהיה אחר צרה עמוקה ומחשבה תחילה, ועל פי מה שנאמר לעיל בפרשת מקץ (מג לד) וישא משאת את פניו אליהם, ותרב משאת בנימין ממשאת כולם חמש ידות, פירש הספורנו (ד"ה ותרב) לראות אם יקנאו בו, והיינו שכוונת יוסף היה לבחון אם הקנאה עדיין מרקדת ביניהם, וכיון שראה שתקנו אותו המדה, ולא זו בלבד אלא אדרבה בעת צרתו שמצאו את הגביע באמתחתו, אמר יהודה בשם כולם הננו עבדים לאדוני, גם אנחנו גם אשר נמצא הגביע בידו (מד טז), על כן מחל

מפני טומאה שהכניס בו פרעה, וכמו שפירש רש"י (שם ד"ה ויפוזו) ויפוזו זרעי ידיו; זו היא נתינת טבעת על ידו, ועל זה היה התיקון של הדמעות כי טיפת הדמעה מכפרת זה לעומת זה, כמו שכתב הרבנו יונה (שערי תשובה שער א אות טו) ועון העינים יכפר בדמעות, עכ"ל, (ועיין בראשית חכמה שער הקדושה פרק ח, שהסמיך לזה מה דאיתא בזה"ק פרשת אחרי מות דף נז: בזה הלשון וכל דמצטער על אבודהו דצדיקיא, או אחית דמעין עלייהו קורשא בריך הוא מכריז עליה ואומר וסר עונך וחטאתך תכופר, ולא עוד אלא דלא ימותו בניו ביומי ועליה כתיב יראה זרע יאריך ימים וגו').

איתא מצדיקים (עיין בספה"ק בני שלשים ריש פרשת שמות) לרמז על הפסוק בתהילים (קמז ד) **מונה מספר לכוכבים לכולם שמות יקרא**, דקאי על ב' זמני תשובה שיש לעם בני ישראל חוץ מימי הרחמים והסליחות - שובבים וימי הספירה. וזהו הרמז בפסוק; **מונה מספר בשעה שסופרים ספירה**, וזהו **לכוכבים היינו הצדיקים**, מלשון הפסוק (דביאל יב א) **ומצדיקי הרבים ככוכבים**, (ובדרך צחות יאמר - כי רומז לאלו הנקראים בלשון עם 'כוכבים' - אשר עסוקים כל היום ומדברים מעשר הספירות והו' מדות, ומראים עצמם כיוצאים זאת), אך **לכלם** לכלל עם בני ישראל, הזמן הוא בפרשיות שמות, יקרא הקב"ה לשוב אליו.

והחשיבות באלו זמני התשובה כי נתן אותם הקב"ה לבני ישראל באופן שאין המקטרגים מפריעים ליהודי שלא ישוב אל הקב"ה, ויכול כל אחד לשוב אליו להתגבר על יצרו ולתקן מעשיו, כי הקב"ה חתר חתירה לאנשים שיוכלו להתקרב אליו, באופן שיעקפו את המקטרגים, אך כל יחשוב האדם כי הקב"ה מקבל תשובתו רק אם יתענה כל ימי השובבים ויתפוס גדולות ונצורות, כי **תפסת מרובה לא תפסת** (ראש השנה דף ד: ובעוד הרבה מקומות בש"ס), אלא יתחזק בעבודתו מעט מעט, אך אותו דבר שמתחזק בו אם בלימוד כל סדר שעה אחת רציפות, אמירת תהילים בכל ערב שבת, שמירת העיניים, או תאוות האכילה, יהיה עומד איתן נגד כל נסיון הבא להפריע לו ממעשיו בעבודתו, ובכך יתקבל תשובתו אל הקב"ה, ולזה כוונת רבותנו ואמרו (ברכות דף ה: רמ"א סי' תרצה ס"ב) **אחד המרבה ואחד הממעיט ובלבד שיכוין לבו לשמים**. ובוזה פרוטה לפרוטה מצטרפת לחשבון גדול עד שיכניע את היצר לגמרי. ויהי רצון שכיון דהקריאה מעורר את הזמן, אם כן בשעה שיקראו בתורה פרשיות גאולת מצרים שהוא הכח של השובבים יעורר זה שכל אחד יגאל ממצריו, לפדות נפשנו מכל המציקים במהרה בימינו אמן.

יעקב אבינו חיבב את העבודה בעת צרה - ומה שיש לעורר בענין קריאת ש

ומענין זה שיש לעבוד את הקב"ה בכל עת ובכל זמן אמרנו לפרש אהא דאיתא על הפסוק בפרשתן (מו כט) **ויפל על צואריו ויבך על צואריו עור**, ואיתא ברש"י (לקמן מו כט ד"ה ויבך) **אבל יעקב לא נפל על צוארי יוסף ולא נשקו**, ואמרו רבותינו שהיה קורא את שמע, עכ"ל, דהכוונה בזה שכיון שידע יעקב אבינו שמעתה אך טוב וחסד ירדפו אותו כל ימי חייו, וקריאת שמע הוא בחינת מסירות נפש כדאיתא בגמרא (ברכות דף סא:) **ובכל נפשך אפילו נוטל את נפשך**, וכיון שעוד שעה קטנה לא יהא לו הבחינה הגדולה הזאת של נוטל את נפשך - כיון שהקב"ה אמר לו אל תירא מרדה מצרימה כי לגוי גדול אשימך שם, אנכי ארד עמך וגו' (מו ג-ד), והרי פגש ויראה את יוסף, על כן קרא שוב קריאת שמע כדי שיהיה לו עבודה זו שוב, כי עבודת ד' אינו רק כאשר הכל הולך לו בקלות שיש לו מוחין והכל מאיר לו, אלא כאשר הולך קשה זה חלק נכבד בעבודתו ושם נבחן כמה הוא מסור אל השי"ת. ונראה שהוא מרומז ועומד על 'קריאת שמע' דייקא, אשר יקרה לפעמים שהוא מן העבודות הקשות שבמקדש, שכמה וכמה פעמים רואה בחור שהנה עתה עובר זמן קריאת שמע, אך הוא עסוק בחשבון מהיצר הרע כי כיון שהוא יושן וכבר הפסיד חלק מיומו; איחר לתפילה המרוממת בשיבה, לסדר כנראה גם יאחר ויקבל נזיפה מהמשגיח, ומה יש להקב"ה מזה שאני יקום רק לקריאת שמע. אך יש לכל אחד לדעת כי מחשבת היצר הרועה לקררו מעבודת ד', ואדרבה זה מה שהקב"ה חפץ - בחשכות, ולית נהורא אלא דנפיק מגו חשוכא (זה"ק שמות דף קפד), ומזה שיתגבר על עצמו יגרום נחת רוח למעלה עד אין קץ, וילמד מיעקב אבינו כי אדרבה חיפש לקרוא עוד פעם קריאת שמע בעת חשכות שאינו במוחין גדולות ולא הכל הולך כאשר עם לבבו.

הכנה לקראת ימי השובבים

הנה ימים באים גדולים באים, ומהשבוע הבא אנו עומדים בימי השובבים, וענין השובבים רימזו מרנא החתם סופר זיע"א בפרשתן (ד"ה ויפל, תקס"ה) כי נאמר בתורה שיוסף הצדיק בכה חמש פעמים - **ויסב מעליהם ויבך** (מב כד), **ויבא החדרה ויבך שמה** (מג כד), **על צואריו בנימין ויבך** (מה יד), **וינשק לכל אחיו ויבך עליהם** (שם טו), **ויפל על צואריו ויבך** (מו כט), ובכיה ה' פעמים ובכל אחת מהם דמעה בכל אחת משני עיניו - נמצא כי היה עשרה דמעות, והוא לתקן י' טיפין שי"ל, כמו שאמרו בגמרא (סוטה דף לו:) על הפסוק (מט כד) **ויפוזו זרעי ידיו**, וזאת נגדם ליוסף

להם, ועל פי זה נראה ליישב מה שיש להקשות אהא דאיתא בגמרא (מגילה דף טז-טז:) **לכלם נתן לאיש חלפות שמלת ולבנימין נתן חמש חליפת** (מה כב), אפשר דבר שנצטער בו אותו צדיק, יכשל בו, ע"כ, ומדוע לא הקשו על הפסוק הנ"ל דותרב משאת בנימין ממשאת כולם חמש ידות, שנאמר בתורה לפני פסוק זה, אלא הכוונה כנ"ל כי שם בדק את מדת הקנאה ביניהם, ולא קשה מידי מדוע הרבה עליו מהר ומתן.

עוד מה דיש ללמוד מענין מחילת יוסף לאחיו, שלא די בזה שלא נקם בהם, והרבה להם טובות לכלל אותם בשנות הרעב, אלא עוד מעלה יתירה מצינו בו, כמו שכתב מרנא החתם סופר זיע"א (בפרשתן, תקס"א) שאמר בפיוסו אתם צדיקים וטובים יותר ממני, שהרי על כרחך היה צריך להתחיל גלות ושיעבוד מצרים, ואמרו בגמרא (שבת דף פט:) **ראוי היה יעקב אבינו לירד למצרים בשלשלאות של ברזל אלא שזכותו גרמה לו**, ע"כ, ואמר להם יוסף הנה זכותכם גדול ורב, על כן תחלת ירידתכם הוא בכבוד - לגור אצל אחיכם השליט בכל הארץ, ואילו אני לא זכיתי על כן ירדתי למצרים כעבד נמכר כי כן ראוי מפאת הגזרה, וחסד האלקים היה עלי שנודמתי לפניכם שתמכרוני אתם ולא על ידי נכרים וגולנים, וזהו למחיה לטובת חיי שלחני אלקים הקרה ה' אותי לפניכם לפול בידכם ולא בידי אחרים. והוא דרגה גדולה שהרי היה יכול להתגאות על שהוא מוחל להם ומפרנסם - ואף הם היו במצב שלא יכלו לענות אותו כי נבהלו מפניו, ויוסף היפך הכל שהוא במדרגה נמוכה מהם - והיה צריך לרדת למצרים בדרך מכירה, וטובתו של הקב"ה היה שנמכר על ידי אחיו.

לימוד לכל אחד ואחד

ולדין ילפינן מיוסף עבודה למעשה בענין בין אדם לחברו - דהנה אחר תענית אומרים התפילה המובא בגמרא (ברכות דף יז:) **בזמן שבית המקדש קיים אדם חוטא ומקריב קרבן, ואין מקריבין ממנו אלא חלבו ודמו ומתכפר לו, ועכשיו ישבתי בתענית ונתמעט חלבי ודמי, יהי רצון מלפניך שיהא חלבי ודמי שנתמעט, כאילו הקרבתי לפניך על גבי המזבח ותרצני**, ע"כ, והדברים קל וחומר אם אחר תענית שבו נתמעט מקצת שבמקצת מחלבו ודמו - מתפילים שיהיו נחשבים כקרבן, קל וחומר כאשר היה לו בושות מחברו שנתמעט דמו ממש, וכמו שאמרו על זה בגמרא (בבא מציעא דף נח:) **כל המלבין פניו חבירו ברבים כאילו שופך דמים וכו'**, דחזינא ליה דאזיל סומקא ואתי חוורא, ע"כ, בוודאי שכאשר מוחל לחברו ואדרבה נוהג בו טובת עין ומיטיב עמו, אזי מיעוט דמו נחשב כקרבן על המזבח, זאת חוץ ממה שמפורש שכרו בגמרא (שבת דף פח:) **תנו רבנן עלובין ואינן עלובין וכו'**, עליהן הכתוב אומר ואהביו כצאת השמש בגברתו, ע"כ.

לקבלת העלון באימייל: KOLHACHUTZER@GMAIL.COM
 להארות והערות: נא להשאיר הודעה במספר המערכת:
079-520-5294